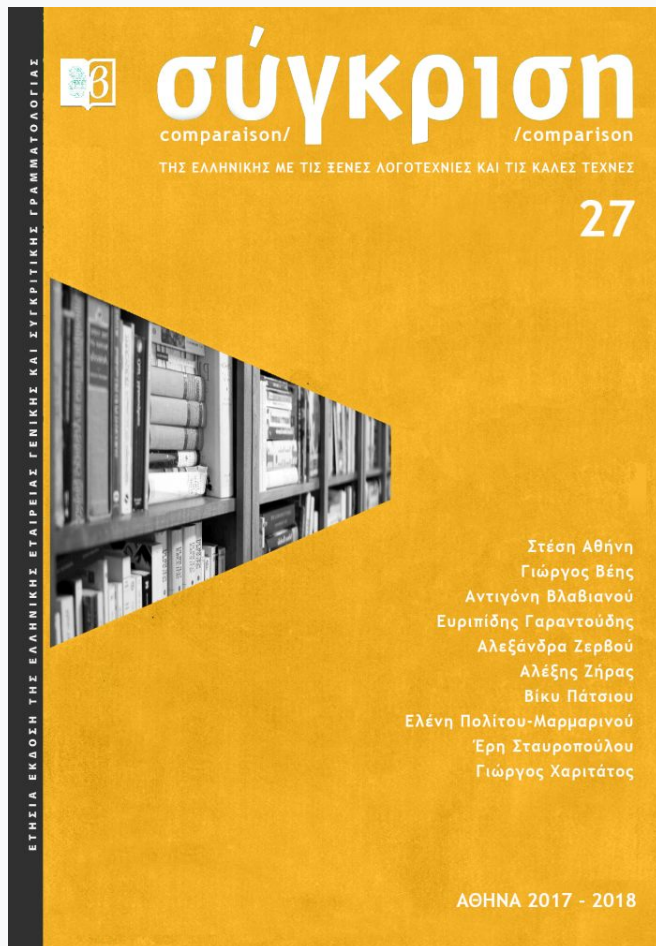

Σύγκριση/Comparaison/Comparison

Τόμ. 27 (2018)

Ο Κώστας Στεργιόπουλος (1926-2016) και η Συγκριτική Φιλολογία

Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού

doi: [10.12681/comparison.20975](https://doi.org/10.12681/comparison.20975)

Copyright © 2019, Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πολίτου-Μαρμαρινού Ε. (2019). Ο Κώστας Στεργιόπουλος (1926-2016) και η Συγκριτική Φιλολογία. *Σύγκριση/Comparaison/Comparison*, 27, 5-11. <https://doi.org/10.12681/comparison.20975>

Ο Κώστας Στεργιόπουλος (1926-2016) και η Συγκριτική Φιλολογία

1. Ο συγκριτολόγος

Η μελέτη του Κώστα Στεργιόπουλου *Οι επιδράσεις στο έργο του Καρυωτάκη*¹ ανήκει σε εκείνο το είδος μελέτης, το οποίο, παραδοσιακά, θεωρήθηκε ότι εκπροσωπεί τον κατ' εξοχήν χώρο της Συγκριτικής Φιλολογίας, δηλαδή την έρευνα για τον εντοπισμό επιδράσεων σε ένα λογοτεχνικό έργο ή στο συνολικό έργο ενός λογοτέχνη. Συγχρόνως, όμως, είναι και η πρώτη διδακτορική διατριβή – υποβλήθηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και εγκρίθηκε στις 9 Μαρτίου 1972– η οποία στοχεύει στην ανίχνευση επιδράσεων στο έργο Έλληνα ποιητή του 20ού αι., σχεδόν σύγχρονου. Στον περιεκτικό «Πρόλογο» της μελέτης του ο Στεργιόπουλος σημειώνει ότι θέλησε να εξετάσει «όσες επιδράσεις υπάρχουν στο έργο του Καρυωτάκη, κι από δικούς μας κι από ξένους, κι από σχολές κι από ρεύματα».²

Βέβαια, ως τότε, υπήρχαν στην Ελλάδα μελέτες για την ανίχνευση επιδράσεων, αυτές όμως αφορούσαν τις δυτικές επιδράσεις που ασκήθηκαν στη λογοτεχνική παραγωγή της υστεροβυζαντινής/πρωτο-νεοελληνικής περιόδου, όπως είναι τα βυζαντινά ιπποτικά μυθιστορήματα, μελέτες για τα πρότυπα και τις ιταλικές κυρίως επιδράσεις στη λογοτεχνία της Κρήτης κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας ή μελετήματα για τις δυτικές επιδράσεις στον Σολωμό και τον Κάλβο. Θα ήθελα, ωστόσο, να τονίσω επιπλέον στο σημείο αυτό πως η διδακτορική διατριβή του Στεργιόπουλου για τις επιδράσεις στο έργο του Καρυωτάκη το 1972 δεν είναι μόνον η πρώτη στην Ελλάδα διδακτορική διατριβή στον χώρο της Συγκριτικής Φιλολογίας για το έργο νεότερου ποιητή μας αλλά και μια από τις πρώτες σποραδικές διδακτορικές διατριβές γενικά για Νεοέλληνες λογοτέχνες, αν θυμηθούμε πως η πρώτη διδακτορική διατριβή σε θέμα της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας είναι το 1935 η διδακτορική διατριβή του Νικολάου Β. Τωμαδάκη *Εκδόσεις και χειρόγραφα του ποιητού Διονυσίου Σολωμού*³ ή πως η υποδειγματική διδακτορική διατριβή του Μανόλη Χατζηγιακουμή για τον γενάρχη της νεότερης ποίησής μας με τον τίτλο *Νεοελληνικάί πηγαί του Σολωμού* εκδόθηκε το 1968.

Ο Στεργιόπουλος, μετά το πτυχίο του από την Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, είχε εργαστεί για δέκα χρόνια ως καθηγητής στην ιδιωτική εκπαίδευση και κατά το διάστημα 1966-1969 ως λέκτορας στην Β' Έδρα Μεσαιωνικής και Νεότερης Ελληνικής Φιλολογίας (καθηγητής ο Γεώργιος Ζώρας) της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών και στο διάστημα 1969-1972 ως βοηθός στο Σπουδαστήριο Βυζαντινής

¹ Κώστας Στεργιόπουλος, *Οι επιδράσεις στο έργο του Καρυωτάκη. Διδακτορική διατριβή*, εκδόσεις Σοκόλης, Αθήνα 1972, σ. 248.

² Κώστας Στεργιόπουλος, *Οι επιδράσεις στο έργο του Καρυωτάκη*, ό.π. σ. 7.

³ Βλ. Π. Δ. Μαστροδημήτρης, *Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία*, έβδομη έκδοση, Δόμος, Αθήνα 2005, σ. 294.

και Νεοελληνικής Φιλολογίας της ίδιας Σχολής (διευθυντής ο Νικόλαος Τωμαδάκης). Το 1972 απολύθηκε από τη χούντα. Πιστεύω πως δεν είχε την φιλοδοξία να κάνει πανεπιστημιακή καριέρα, το απέδειξε άλλωστε, όταν το 1984 παραιτήθηκε αυτοβούλως από τη θέση καθηγητή Νεοελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, στην οποία είχε εκλεγεί το 1974. Έχω την αίσθηση πως από το Πανεπιστήμιο αποχώρησε συνειδητά για να υπηρετήσει αποκλειστικά ως δημιουργός την ανέκαθεν, θα έλεγα παιδιόθεν, μεγάλη του αγάπη, τη λογοτεχνία και ειδικότερα την ποίηση.

Πράγματι, πρωτοεμφανίστηκε στα γράμματα από το περιοδικό *Νέα Εστία* το 1943, μαθητής ακόμα του τότε Γυμνασίου, σε ηλικία δεκαεπτά ετών και όταν το 1972 εκδόθηκε η διδακτορική διατριβή του, η οποία την επόμενη χρονιά, το 1973, τιμήθηκε με το Α΄ Κρατικό Λογοτεχνικό Βραβείο κριτικής-δοκιμίου, ήταν ήδη πολύ γνωστός ως ποιητής, πεζογράφος και κριτικός, αφού είχε εκδώσει έξι ποιητικές συλλογές, ένα μυθιστόρημα και μία συλλογή διηγημάτων καθώς και τρεις σοβαρές μελέτες κριτικής.

Ο Στεργιόπουλος δεν είχε κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό, όπως επεδίωκαν όσοι φιλόλογοι είχαν αποφασίσει να ικανοποιήσουν την αγάπη και το ενδιαφέρον τους για την λογοτεχνία με την ακαδημαϊκή διδασκαλία και την επιστημονική έρευνα. Σημειώνω πως τότε δεν υπήρχαν θεσμοθετημένες μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα, και όσοι επιθυμούσαν περαιτέρω ειδίκευση σε ένα επιστημονικό πεδίο έπρεπε ή να καταφέρουν να φύγουν στο εξωτερικό και να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις της επιστήμης τους σε ξένα Πανεπιστήμια ή να γίνουν δεκτοί από έναν καθηγητή εδώ σε ένα ελληνικό Πανεπιστήμιο, ο οποίος θα τους δεχόταν ως υποψήφιους διδάκτορες και θα είχε τη διάθεση να παρακολουθήσει την έρευνά τους και να τους βοηθήσει με τις γνώσεις και την πείρα του. Χρειάζεται να θυμίσω στους νεότερους αυτήν την κατάσταση, σύμφωνα με την οποία η επιστημονική εξέλιξη και η εξειδίκευση όσων νέων πτυχιούχων τις επιθυμούσαν, ενίοτε διακαώς, βρίσκονταν σε πλήρη εξάρτηση από τη θέληση, τη διάθεση, την προθυμία ή όχι ενός μόνον ατόμου, του πανίσχυρου τότε καθηγητή του πανίσχυρου επίσης τότε θεσμού της Έδρας, θεσμού που καταργήθηκε το 1982 με ένα νόμο-πλαίσιο για τα Πανεπιστήμια, ο οποίος αναμόρφωσε και εκσυγχρόνισε την λειτουργία τους και δημιούργησε το συλλογικό, συμμετοχικό και προφανώς δημοκρατικότερο ελληνικό Πανεπιστήμιο.

Το σημειώνω αυτό, για να υποστηρίξω την άποψη ότι αρκετές από τις διδακτορικές διατριβές που εκπονήθηκαν την εποχή εκείνη στα δύο τότε υπάρχοντα ελληνικά Πανεπιστήμια (Αθηνών και Θεσσαλονίκης), και αναφέρομαι, όπως είναι φυσικό, μόνο στον οικείο για μένα χώρο της Νεοελληνικής Φιλολογίας, αρκετές λοιπόν από τις διδακτορικές διατριβές της εποχής εκείνης, ακριβώς γιατί ήταν περισσότερο προϊόν ερευνητικού πάθους, αφοσίωσης, κόπου, αφειδώλετης αφιέρωσης πολλού χρόνου εκ μέρους των ίδιων των υποψηφίων διδασκτόρων και λιγότερο καρπός γενικότερων πανεπιστημιακών ευνοϊκών συνθηκών, υποδομών, ερευνητικών διευκολύνσεων κλπ., γι' αυτό, ίσως, είναι και στιβαρές ερευνητικές δουλειές που επηρέασαν την πορεία και την εξέλιξη της νεοελληνικής φιλολογικής επιστήμης και αποτελούν σημείο αναφοράς ακόμα και σήμερα

στη σχετική βιβλιογραφία. Παράδειγμα τέτοιας βαρύνουσας αξίας διδακτορικής διατριβής είναι ακριβώς η διατριβή του Κώστα Στεργιόπουλου.

Όταν ο Στεργιόπουλος στη δεκαετία του 1960 άρχισε την έρευνά του για τις επιδράσεις στο έργο του Καρυωτάκη, η Συγκριτική Φιλολογία ως αυτόνομος κλάδος της επιστήμης της λογοτεχνίας, ο οποίος με βασική μέθοδο τη σύγκριση μελετά τη λογοτεχνική παραγωγή από σκοπιά που υπερβαίνει κάποια σύνορα ή γεφυρώνει κάποια χάσματα (εθνικά, γλωσσικά, ειδολογικά, πολιτισμικά ή άλλα), ήταν σχεδόν άγνωστη ακόμη στην Ελλάδα. Στην πραγματικότητα τον νέο αυτόν κλάδο που γνώριζε εντυπωσιακή ανάπτυξη στην Ευρώπη, ιδιαίτερα στη Γαλλία, είχε αρχίσει να παρουσιάζει με δημοσιεύματά του στο *Βήμα* στη δεκαετία του 1970 ο γαλλοθρεμμένος Κ. Θ. Δημαράς που μετέφερε στο ελληνικό κοινό τις απόψεις των Γάλλων συγκριτολόγων. Και βέβαια ούτε λόγος για εκπροσώπηση του κλάδου στα ελληνικά Πανεπιστήμια. Η πρώτη και μόνη *Έδρα Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας της Νεωτέρας Ευρώπης* ιδρύθηκε μεν στην Φιλοσοφική Σχολή Θεσσαλονίκης το 1964 αλλά πληρώθηκε μόλις το 1975, το πρώτο λιτό εισαγωγικό εγχειρίδιο Συγκριτικής Φιλολογίας προοριζόμενο για τους φοιτητές ήταν το δικό μου *Η Συγκριτική Φιλολογία. Χώρος, σκοπός και μέθοδοι έρευνας* που κυκλοφόρησε το 1981, η Ελληνική Εταιρεία Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας, η Εταιρεία μας, ιδρύθηκε το 1987, το πρώτο τεύχος της *Σύγκρισης* εκδόθηκε το 1989, το πρώτο συνέδριο της Εταιρείας μας πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα 28 Νοεμβρίου – 1 Δεκεμβρίου 1991 (θέμα: *Σχέσεις της ελληνικής με τις ξένες λογοτεχνίες*), τα Πρακτικά εκδόθηκαν το 1995. Παρά το γεγονός, λοιπόν, ότι ο Στεργιόπουλος εργάστηκε μέσα σε αυτόν τον λειψό σύγχρονό του ελληνικό περίγυρο σε ό,τι αφορούσε το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της Συγκριτικής Φιλολογίας ως διαμορφωμένου επιστημονικού κλάδου μελέτης της λογοτεχνίας, με την καταγραφή και την ερμηνεία των ερευνητικών δεδομένων του μας έδωσε μια σοβαρή και άρτια από κάθε άποψη μελέτη Συγκριτικής Φιλολογίας.

Το πρώτο που παρατηρεί κανείς είναι ότι ο Στεργιόπουλος καταγράφει μεν την επίδραση που άσκησαν στο έργο του Καρυωτάκη κάποιοι Έλληνες ποιητές και συγκεκριμένα ο Μαλακάσης, ο Φιλύρας, ο Δημ. Παπαρρηγόπουλος, ο Πορφύρας, ο Ουράνης, κυρίως όμως επιμένει στην λεπτομερή περιγραφή της επίδρασης που άσκησαν σε διάφορα επίπεδα και διαφορετικές φάσεις του καρυωτακικού έργου Γάλλοι και γαλλόγλωσσοι ποιητές, όπως οι Moréas, Baudelaire, Laforgue, Carco, Toulet, Samain, Maeterlinck αλλά και ο Poe.

Ο τρόπος που εργάζεται ο συγκριτολόγος Στεργιόπουλος, ο δρόμος που ακολουθεί για να εντοπίσει επιδράσεις, οι συσχετισμοί που πραγματοποιεί, η αξιοποίηση, η ιεράρχηση και η ερμηνεία των ευρημάτων του, φανερώνουν μια αυστηρή συγκριτική φιλολογική μέθοδο, η οποία ως προς τον φιλολογικό της χαρακτήρα εδράζεται βέβαια στην γερή φιλολογική του παιδεία. Την συγκριτολογική όμως διάσταση της μεθόδου του ο Στεργιόπουλος εν πολλοίς εμπνεύστηκε και συστηματοποίησε ο ίδιος, ακολουθώντας όχι μιαν ελληνική ανύπαρκτη, όπως σημείωσα παραπάνω, επιστημονική συγκριτολογική περιρρέουσα ατμόσφαιρα στην εποχή του αλλά εμπιστευόμενος το εγγενές ποιητικό του ένστικτο

και με την βοήθεια της εγγενούς επίσης αισθαντικότητας και διεισδυτικότητας της ποιητικής ιδιοσυγκρασίας του. Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν:

(α) Τις ξένες επιδράσεις στην ποίηση του Καρυωτάκη μελετά χρονολογικά από τα πρώτα νεανικά ποιήματα ως τα τελευταία του με τους ενδιάμεσους σταθμούς της δημιουργίας του. Παρακολουθώντας την εξέλιξη της καρυωτακικής ποίησης κατά τις πηγές και τα πρότυπά της, κάνει άμεσα αντιληπτή την έκταση καθεμιάς από τις ξένες επιδράσεις που δέχτηκε ο Έλληνας ποιητής και αφήνει να διαγραφούν καθαρά ποιες από αυτές ήταν περιστασιακές και παροδικές, ποιες υποχωρούν και εξαφανίζονται και ποιες επιμένουν έχοντας μονιμότερο χαρακτήρα.

(β) Τεκμηριώνει την άσκηση μιας επίδρασης με παραπομπές και πειστήρια στα διαβάσματα του Καρυωτάκη, επιμένει σχολαστικά στον χρονολογικό συσχετισμό των δύο συγκρινόμενων έργων, είναι σε εγρήγορση μπροστά στον κίνδυνο να πέσει στην παγίδα να αποδώσει σε επίδραση ομοιότητες που μπορεί να είναι απλώς κοινοί τύποι στο πλαίσιο γενικών λογοτεχνικών ρευμάτων ή ακόμα και τυχαίες συμπτώσεις.

(γ) Δεν αρκείται στην επισήμανση ομοιοτήτων ως προς το θέμα ενός ποιήματος, δηλαδή σε επίπεδο περιεχομένου, αλλά ενισχύει την ύπαρξη επίδρασης με παρατηρήσεις σε επίπεδο ύφους, έκφρασης, ρητορικών τρόπων, σχημάτων και δομών στα συγκρινόμενα ποιήματα ή αντίθετα αποδυναμώνει την υπόθεση ότι έχει ασκηθεί κάποια επίδραση, επισημαίνοντας την απουσία ομοιοτήτων σε επίπεδο μορφής.

(δ) Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στις σποραδικές αλλά εντυπωσιακές παρατηρήσεις του σχετικά με επιδράσεις, οι οποίες εντοπίζονται στην ηχητική/ρυθμική/ακουστική εντύπωση που προκαλούν στον αναγνώστη στίχοι του Καρυωτάκη, μιαν εντύπωση ανάλογη με τους ήχους και τους ρυθμούς στο λόγο ορισμένων ξένων ποιητών. Τους διεισδυτικούς αυτούς ηχητικούς παραλληλισμούς, που δεν αφορούν αποκλειστικά τη στιχουργική και τη μετρική αλλά περιλαμβάνουν και τις πάσης φύσεως ηχητικές και ρυθμικές δομές και τους οποίους παραλληλισμούς, ως δυσδιάκριτους, αποφεύγουν και σήμερα ακόμη οι συγκριτολόγοι, ο Στεργιόπουλος είμαι βέβαιη πως τους πραγματοποιεί με το χάρισμα του ποιητή, δηλαδή ανθρώπου που ήρθε στον κόσμο προικισμένος με την ηχοαντιληπτική ικανότητα μουσικού, με αυτή ευαίσθητο σε όλων των ειδών τους ήχους.

(ε) Βέβαια, εκτός από τις οφειλόμενες σε επίδραση ομοιότητες ο Στεργιόπουλος αναφέρεται συστηματικά και στις διαφορές που παρατηρεί να υπάρχουν ανάμεσα στον Καρυωτάκη και τους ξένους ποιητές, έτσι ώστε, τελικά, να οδηγείται αβίαστα στο συμπέρασμα ότι οι πραγματικές επιδράσεις που δέχτηκε ο Καρυωτάκης είναι, «σε τελευταία ανάλυση, πολύ λιγότερες απ' τις πηγές που χρησιμοποίησε και ότι [...] η δική του προσωπικότητα παραμένει αναφομοίωτη, και κάθε άλλο παρά ταυτίζεται μ' οποιοδήποτε από τα πρότυπά του».⁴

Η συγκριτική αυτή μελέτη του Στεργιόπουλου για τον Καρυωτάκη παραμένει ως σήμερα για όλους τους σοβαρούς μετά τον Στεργιόπουλο μελετητές του έρ-

⁴ Κώστας Στεργιόπουλος, *Οι επιδράσεις στο έργο του Καρυωτάκη*, ό.π. σ. 230.

γου του ποιητή αυτού όχι μόνο βασικό αλλά πράγματι κλασικό σημείο αναφοράς.

2. Η Ελληνική Εταιρεία Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας

Έχοντας στο ενεργητικό του αυτή τη γενναία συμβολή στη Συγκριτική Φιλολογία, δεν είναι καθόλου περίεργη αλλά αντίθετα μάλλον αναμενόμενη η συμμετοχή του Στεργιόπουλου και η δραστηριοποίησή του για την ίδρυση και τη λειτουργία της Ελληνικής Εταιρείας Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας. Πολύ σύντομα λοιπόν, θα σταματήσω σε ορισμένες και συγκεκριμένες σχετικές πρωτοβουλίες και δράσεις του:

Τον Μάιο του 1985 αποτελεί μέλος της πενταμελούς ομάδος πρωτοβουλίας (άλλα μέλη: Ε. Κριαράς, Γ. Βελουδής, Ν. Βαγενάς, Ζ. Ι. Σιαφλέκης) για την ίδρυση στην Ελλάδα επιστημονικής εταιρείας Συγκριτικής Φιλολογίας.

Τον Οκτώβριο του 1986 είναι ιδρυτικό μέλος και μέλος της πενταμελούς προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής της Εταιρείας (άλλα μέλη: Ε. Κριαράς, Γ. Βελουδής, Ν. Βαγενάς, Ζ. Ι. Σιαφλέκης). Η ίδρυση της Εταιρείας με τον τίτλο *Ελληνική Εταιρεία Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας* εγκρίθηκε από το Πρωτοδικείο Αθηνών στις 26 Φεβρουαρίου 1987. Στις αρχαιρεσίες που πραγματοποιήθηκαν κατά την πρώτη Γενική Συνέλευση της Εταιρείας στις 24 Μαΐου 1987 αναδείχτηκε το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο (Πρόεδρος Γ. Βελουδής, αντιπρόεδρος Ζ. Ι. Σιαφλέκης, γραμματέας Ελένη Πολίτου-Μαρμαρινού, ταμίας Ιω. Κωνσταντουλάκη-Χάντζου, μέλος Ν. Βαγενάς).

Κατά την προετοιμασία, από το 1989, για την διοργάνωση του πρώτου στην Ελλάδα Διεθνούς Συνεδρίου Συγκριτικής Φιλολογίας που προγραμματιζόταν να διεξαχθεί στο τέλος του 1991, έγιναν, δυστυχώς, ορισμένες δυσάρεστες για την φήμη της Εταιρείας ενέργειες από τον τότε Πρόεδρο Γ. Βελουδή, για τις οποίες όμως δεν χρειάζεται να γίνει εκτενέστερος λόγος εδώ. Δημιουργήθηκε σοβαρός κίνδυνος να ματαιωθεί το συνέδριο, στο οποίο είχαν ήδη προσκληθεί να πάρουν μέρος, εκτός από Έλληνες μελετητές, και πολλοί ξένοι συγκριτολόγοι καθώς και η τότε Πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας Συγκριτικής Φιλολογίας και ο τότε Πρόεδρος της Γαλλικής Εταιρείας Συγκριτικής Φιλολογίας. Μεγαλύτερος όμως ήταν ο κίνδυνος να υπονομευτεί ανεπανόρθωτα η σοβαρότητα, η αξιοπιστία και γενικά το κύρος της νεοϊδρυθείσας Εταιρείας. Μπροστά στους κινδύνους αυτών, τα λοιπά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ομόφωνα υπέδειξαν στον Γ. Βελουδή να παραιτηθεί. Ο Γ. Βελουδής πράγματι παραιτήθηκε από Πρόεδρος όχι όμως και από μέλος της Εταιρείας (ωστόσο τρία χρόνια αργότερα με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης διαγράφηκε από μέλος της Εταιρείας σύμφωνα με το άρθρο 4 §1γ του Καταστατικού) και το 1990 προκηρύχθηκαν αρχαιρεσίες για την εκλογή νέου Διοικητικού Συμβουλίου.

Από τις αρχαιρεσίες του 1990 αναδείχθηκε το νέο Διοικητικό Συμβούλιο με την εξής σύνθεση: Πρόεδρος Κ. Στεργιόπουλος, αντιπρόεδρος Ζ. Ι. Σιαφλέκης, γεν. γραμματέας Ελ. Πολίτου-Μαρμαρινού, ταμίας Ερ. Σταυροπούλου, μέλη Ελένη Σκούρα, Ν. Βαγενάς.

Το 1990, λοιπόν, ο Κώστας Στεργιόπουλος αναλαμβάνει την προεδρία της Εταιρείας σε μια στιγμή όχι απλώς δύσκολη αλλά κυριολεκτικά κρίσιμη και απο-

φασιστική για το μέλλον της, κρίσιμη για την συνέχιση της ύπαρξής της και αποφασιστική για την αποτύπωση της φυσιογνωμίας και την καθιέρωση των αρχών λειτουργίας της. Αντιλαμβανόμενος την σοβαρότητα στιγμών ιστορικών για την Εταιρεία, δέχεται την ευθύνη του Προέδρου και την εκπληρώνει στο ακέραιο με αποφασιστικότητα και προφανή ανιδιοτέλεια. Έτσι, με την δική του παρέμβαση και φροντίδα πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία το πρώτο συνέδριο της Εταιρείας μας στην Αθήνα από 28 Νοεμβρίου – 1 Δεκεμβρίου 1991 (θέμα: *Σχέσεις της ελληνικής με τις ξένες λογοτεχνίες*) με τη συμμετοχή σαράντα Ελλήνων και ξένων συνέδρων (μεταξύ αυτών οι Maria-Alzira Seixo, Εμμανουήλ Κριαράς, Jacques Body, Φάνης Κακριδής, Manfred Schmeling, Miguel Castillo Didier, Alexis Sola, Άλκηστis Πρωίου, Λύντια Στεφάνου, Robert Jouanny, Νικόλαος Παναγιωτάκης, Jacques Bouchard, Roger Millieux), τα Πρακτικά εκδόθηκαν το 1995 σε τόμο 604 σελίδων.

Από την θέση του Προέδρου ο Στεργιόπουλος κατηύθυνε την πορεία της Εταιρείας για δέκα χρόνια. Στο διάστημα αυτό πρωτοστάτησε για την οργάνωση και την επιτυχή πραγματοποίηση του Β΄ Διεθνούς Συνεδρίου της Εταιρείας (Αθήνα, 8-11 Νοεμβρίου 1998) με θέμα *Ταυτότητα και Ετερότητα στη Λογοτεχνία, 18^{ος} – 20ός αι.* και του οποίου τα Πρακτικά εκδόθηκαν σε τρεις τόμους, όπως και ημερίδων σε θέματα ιδιαίτερου συγκριτολογικού ενδιαφέροντος (*Το πορτογαλικό και το ελληνικό μεταπολεμικό μυθιστόρημα*, 5 Δεκεμβρίου 1993· *Σύγχρονες τάσεις της Συγκριτικής Γραμματολογίας*, 18 Οκτωβρίου 1997· *Ο μύθος του Ορφέα στη λογοτεχνία και στις άλλες τέχνες*, 17 Ιανουαρίου 1998).

Συγχρόνως στο διάστημα αυτό έβαλε τις βάσεις για την εύρυθμη λειτουργία της Εταιρείας παίρνοντας πρωτοβουλίες για την λύση προβλημάτων και την αντιμετώπιση δυσκολιών σε πρακτικό μεν αλλά, στην πραγματικότητα, ουσιαστικό επίπεδο. Έτσι, με την δική του προσωπική φροντίδα εντοπίστηκε και αγοράστηκε το μικρό διαμέρισμα στην οδό Κύπρου, στην Κυψέλη, που αποτέλεσε και αποτελεί ως σήμερα την έδρα της Εταιρείας και όπου λειτουργεί το γραφείο της. Ας προσθέσω ότι με την δική του παρέμβαση ο συμβολαιογράφος που συνέταξε το συμβόλαιο αγοράς του γραφείου παραιτήθηκε από κάθε αμοιβή για τις υπηρεσίες του.

Ύστερα από την εξασφάλιση του ιδιόκτητου χώρου της Εταιρείας, ο Στεργιόπουλος φρόντισε, θα έλεγα με ενθουσιασμό και πάθος, για τον εξοπλισμό του. Δώρισε ο ίδιος το ψυγείο, τις κουρτίνες και το χαλί και καθώς για ένα διάστημα παράλληλα με την δική μας ήταν και Πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων, όταν η Εταιρεία αυτή ανακαίνισε τα γραφεία της και άλλαξε την επίπλωσή της, τα παλιά έπιπλά της (τραπέζι συνεδριάσεων, καρέκλες κ. ά.) με πρόταση του Στεργιόπουλου παραχωρήθηκαν στην Εταιρεία μας και χρησιμοποιούνται ως σήμερα. Και έχει ίσως ενδιαφέρον να προσθέσω ότι το σαλόνι ρυθμού «ανάκτορος» που κοσμεί το γραφείο της Εταιρείας μας, μέρος της δωρεάς από τα έπιπλα της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων, είναι το σαλόνι της Διδώς Σωτηρίου. Είναι, πιστεύω, γνωστό, ότι η Διδώ Σωτηρίου είχε δωρίσει το σπίτι της στην οδό Κοδριγκτώνος στο Υπουργείο Πολιτισμού με τον όρο να στεγάζει διά παντός τα γραφεία της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων (όπως και τα στεγάζει ως σήμερα), της οποίας ήταν ιδρυτικό μέλος.

3. *Noblesse oblige*

Ο Κώστας Στεργιόπουλος στα πρώτα κρίσιμα χρόνια λειτουργίας της Ελληνικής Εταιρείας Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας από την αποφασιστική θέση του Προέδρου της άσκησε διοίκηση δημοκρατική, συγχρόνως όμως και στιβαρή και αυστηρή αλλά και δίκαιη και αντικειμενική, προκρίνοντας την επιτυχία του συλλογικώς επιτελούμενου έργου και όχι την τυχόν προσωπική προβολή του προς ίδιον όφελος. Με το παράδειγμά του δημιούργησε μια παράδοση στην λειτουργία και την διοίκηση αυτής της Εταιρείας, παράδοση σοβαρότητας, ανιδιοτελούς προσφοράς, δημοκρατικής συμπεριφοράς, δίκαιας αναγνώρισης αλλά και, όπου χρειάζεται, θαρραλέας κριτικής και γόνιμης αντιπαράθεσης. Η κληρονομιά αυτή του Στεργιόπουλου σε όλα τα μέλη και τα διοικητικά όργανα της Εταιρείας τολμώ να πω πως τα υποχρεώνει να λειτουργούν στο πλαίσιο της Εταιρείας με τρόπο ανάλογο με το δικό του παράδειγμα.